

Witold Gieszczyński

"System stalinowski w Polsce" : sprawozdanie z sesji

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 157-158

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Witold Gieszczyński

**„System stalinowski w Polsce”
Sprawozdanie z sesji**

Staraniem Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie 15 grudnia 1995 r. zorganizowana została sesja naukowa na temat: „System stalinowski w Polsce. Przykład województwa olsztyńskiego”. Uczestniczyli w niej historycy z Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego oraz Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu — Instytutu Pamięci Narodowej, a także liczna grupa studentów historii.

Pierwszy referat zatytułowany „Umowy polsko-radzieckie w latach 1944—1949” wygłosił prof. dr hab. Andrzej Skrzypek. Mówca dokonał analizy tych stosunków wskazując m.in. na ich nierównoprawność oraz postępujący proces sowietyzacji państwa polskiego.

Prof. dr hab. Bohdan Łukaszewicz przedstawił temat „Powstanie i organizacja aparatu bezpieczeństwa publicznego w Okręgu Mazurskim”. Autor zanalizował strukturę organizacyjną resortu bezpieczeństwa oraz omówił zadania poszczególnych wydziałów. Zwrócił również uwagę na rolę doradców sowieckich działających przy urzędach bezpieczeństwa. Referent udokumentował tezę, że aparat bezpieczeństwa w powojennej Polsce nadzorowany i w pełni kontrolowany przez służby radzieckie w rzeczywistości działał jako agenda PPR a nie instytucja państwa.

Dyrektor Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu — Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie, mgr Wojciech Ciesielski, przedstawił problematykę prawną ścigania zbrodni stalinowskich. Na wstępie wskazał podstawę prawną ścigania zbrodni, po czym nakreślił cele i zadania Komisji, a także krótko scharakteryzował działalność śledczą, archiwalną i naukowo-badawczą na przestrzeni pięćdziesięciu lat jej istnienia. Przedstawił także przykłady aktualnie prowadzonych postępowań sprawdzających i śledztw.

Kolejny referat pt. „Gospodarka województwa olsztyńskiego w latach 1945—1950” wygłosiła dr Danuta Łaniec. Autorka przedstawiła sytuację gospodarczą Okręgu Mazurskiego i województwa olsztyńskiego w okresie powojennym, zwróciła uwagę na problem zniszczeń wojennych, które w sposób decydujący rzutowały na rozwój gospodarczy regionu i tempo akcji osadniczej. Następnie omówiła założenia i realizację powojennego planu odbudowy gospodarczej Warmii i Mazur, uwzględniła także sytuację w rolnictwie.

Mgr Witold Gieszczyński przedstawił referat pt. „Osadnictwo ludności ukraińskiej na terenie województwa olsztyńskiego w ramach akcji »Wisła«.

Autor ukazał represyjny charakter przymusowych wysiedleń, noszących wszelkie znamiona odpowiedzialności zbiorowej.

Referat „Losy ludności autochtonicznej w systemie represji lat 1945—1949” przedstawił mgr Tadeusz Baryła. Autor scharakteryzował m.in. działania frontowe w Prusach Wschodnich na przykładzie raportów NKWD w kontekście tragicznych losów Warmiaków i Mazurów.

Mgr Ryszard Tomkiewicz naświetlił działalność olsztyńskiej Delegatury Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w systemie terroru stalinowskiego w latach 1945—1954. Autor omówił zadania i zakres działania Komisji Specjalnej, ukazując represyjny charakter tej instytucji oraz jej pełną dyspozycyjność w stosunku do ówczesnych władz.

Mgr Artur Rusowicz przedstawił referat pt. „Zmiany na stanowiskach aparatu władzy w województwie olsztyńskim do 1952 r.”

Ostatnim mówcą był mgr Cezary Krawczyński, który wygłosił referat pt. „Więzienie w Barczewie w systemie więzień politycznych w okresie 1945—1956”. Autor nakreślił strukturę więziennictwa w ramach MBP, a następnie przedstawił ustawodawstwo karne z tego okresu. Na tym tle ukazał funkcjonowanie więziennictwa polskiego ze szczególnym uwzględnieniem więzienia barczewskiego.

W dyskusji prof. Skrzypek poruszył zagadnienie infiltracji podziemia poakowskiego przez organy bezpieczeństwa. Prof. Łukaszewicz przeprowadził analizę stanu osobowego aparatu bezpieczeństwa w województwie olsztyńskim. Mgr Gieszczyński odpowiadał na pytania dotyczące przebiegu i skutków akcji „W” w województwie olsztyńskim. Dr Zbigniew Anculewicz zwrócił uwagę na potrzebę prowadzenia badań związanych z funkcjonowaniem systemu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w aspekcie działalności związków zawodowych, placówek oświaty i kultury, a także ukazania faktycznych powiązań MBP z sowieckimi organami bezpieczeństwa. Mgr Krawczyński odpowiadał na pytania dotyczące funkcjonowania sądów doraźnych.

Organizatorzy zapowiedzieli podjęcie starań w celu wydania materiałów sesyjnych drukiem.